

stad &
esch &
diever &
je eigen wijze school

Onderwijsvisie Stad & Esch Diever Gepersonaliseerd Leren^{plus}

Colofon		
Besluitvorming:	22-04-24 xx-xx-24 xx-xx-24	door onderwijsteams Diever goedgekeurd door directeur & bestuurder goedgekeurd door MR goedgekeurd
Eigenaar:	kerngroep Toekomst Diever / E. Keun	
Documentbeheer:	v 2 - 01-12-23 v 3 - 01-03-24 v 4 - 12-04-24	verbeterstappen 2023-2024 Expertgroep GPL toegevoegd visie en plannen kerngroep Toekomst Diever 2023-2024 toegevoegd document definitief gemaakt en bijlagen met werkagenda toegevoegd
Publicatie intern:	https://vomeo.sharepoint.com/sites/se-TeamDiever/Gedeelde documenten/General/Beleid/Toekomst Diever/20240411_Onderwijsvisie_S&E_Diever.docx	
Publicatie extern:		

Inhoud

1.	KORTE GESCHIEDENIS	5
2.	UITGANGSPUNTEN	6
2.1	NIEUWE ONTWIKKELINGEN	6
2.2	SPEERPUNTEN ONDERWIJSVISIE 2024-2028	6
3.	GEPERSONALISEERD LEREN^{PLUS}	7
3.0	HET WAAROM, HOE EN WAT VAN GPL ⁺	7
3.1	DE ORGANISATIE VAN HET LEREN	7
3.1.1	<i>Leeractiviteiten</i>	7
3.1.2	<i>Workshoptijd</i>	8
3.1.3	<i>Planning</i>	8
3.1.4	<i>Tredevakken</i>	9
3.1.5	<i>Themavakken</i>	9
3.1.6	<i>Dagstart</i>	9
3.1.7	<i>Rooster</i>	10
3.2	ZES KENMERKEN VAN EEN GPL-LES	11
3.2.1	<i>Leerdoelgericht werken</i>	11
3.2.2	<i>Leeractiviteiten en workshoptijd</i>	12
3.2.3	<i>Activerende werkvormen om leerdoel te bereiken</i>	12
3.2.4	<i>Formatief handelen</i>	12
3.2.5	<i>Maatwerk in de les</i>	12
3.2.6	<i>Reflecteren</i>	12
3.2.7	<i>Rubric</i>	12
3.3	LEREN ZICHTBAAR MAKEN EN BEOORDELEN	13
3.3.1	<i>Leren zichtbaar maken</i>	13
3.3.2	<i>Interactiestappen voor het leren</i>	14
3.3.3	<i>Formatief handelen</i>	15
3.3.4	<i>Summatief beoordelen</i>	15
3.3.5	<i>Toetsen of eindproducten</i>	16
3.3.6	<i>Herkansingen & toets analyses</i>	16
3.4	MAATWERK VOOR LEERLINGEN	16
3.5	COACHEND BEGELEIDEN	17
3.5.1	<i>Coachen</i>	17
3.5.2	<i>Coachgesprek 5 fases</i>	18
3.5.3	<i>Coachend begeleiden in de les</i>	19
3.5.4	<i>LOC-gesprekken</i>	19
3.6	BETROKKEN PROFESSIONALS	20
4.	VERSTERKENDE SPEERPUNTEN	21
4.1	LEREN VANUIT DE LEERLING	21
4.2	LEREN IN DE PRAKTIJK	22
4.3	LEREN IN THEMA'S	23
5.	BEDOELING & WERKWIJZE	25
5.1	WERKWIJZE OP HOOFDLIJNEN	25
5.2	URGENTIE EN VERBETERSTRATEGIEËN	25
5.3	MOGELIJKE VERVOLGSTAPPEN	26
	BIJLAGEN	28

1. Korte geschiedenis

In 2018 is Stad & Esch Diever begonnen met gepersonaliseerd leren (GPL), gebaseerd op de principes van Kunskapskolan Nederland (letterlijk vertaald uit het Zweeds: Kennisschool, afgekort KSS). Belangrijkste reden was dat het team de motivatie van leerlingen achteruit zag gaan en zelf als docenten heel hard aan het werk waren. Deze principes van KSS gebruiken we nog steeds. In het schooljaar 18-19 is hard gewerkt aan het invoeren van gepersonaliseerd leren. In het schooljaar daarop moest de verdere invoering deels online plaatsvinden door de covid-restricties. In de zomer van 2020 is besloten afscheid te nemen van de Learning Portal die we gebruikten van KSS. De kwaliteit van de lesstof was onvoldoende bij veel vakken en daarom is besloten gebruik te maken van magister.me, omdat hier gebruik gemaakt kan worden van vaststaande methodes.

Inmiddels hebben we vanaf februari 2020 ruim twee jaar te maken gehad met covid en de gevolgen hiervan, zijn er de nodige wisselingen bij de lesgevende docenten geweest en is in augustus 2023 Magister.me, na een fusie met Itslearning, vervangen door Magister.learn. Ook de roosterdesk, met een nieuwe bezetting, was niet volledig in staat de wensen van ons onderwijsconcept in het rooster te verwerken. Dit waren allemaal redenen waarom tot nu toe het onderwijsconcept GPL in Diever niet volledig tot wasdom is gekomen.

Ondertussen staat de tijd niet stil. In haar tienjaarlijks overleg met de gemeente Westerveld over het in stand houden van een VO-onderwijsvoorziening in de gemeente, heeft de bestuurder aangegeven hier in principe voor te zijn. Wel moet het onderwijsconcept toekomstbestendig worden gemaakt. Onze belofte aan leerlingen en ouders moet aansprekend zijn.

Hiervoor zijn vanaf medio 2023 de volgende acties ingezet:

1. Onderzoeksbureau SvRK heeft onderzoek gedaan naar de voorkeuren en de grootte van de potentiële doelgroep aan leerlingen;
2. De expertgroep GPL is per oktober '23 weer in het leven geroepen met als doel de huidige docenten vertrouwd te laten worden met de principes van GPL en eenduidige afspraken te maken over de uitvoering daarvan;
3. Een kerngroep "Toekomst Diever" is gevormd die de opdracht heeft het onderwijsconcept toekomstbestendig en aansprekend te maken en Stad & Esch Diever als de aantrekkelijkste school uit de omgeving op de kaart te zetten.

Dit document was in eerste instantie gemaakt als handboek voor gepersonaliseerd leren. Het heeft zich in het schooljaar 23-24 ontwikkeld tot document waarin onze onderwijsvisie omschreven staat voor de komende vijf jaar. Het zal jaarlijks worden geëvalueerd en bijgesteld. Voor nieuwe collega's, maar ook bij de groep huidige collega's kan dit document helpen bij het vormgeven van de onderwijsvisie de dagelijkse lespraktijk van alle docenten, in de drie onderwijsteams en in de hele deelschool.

Voor het gemak is voor de 'hij'-vorm gekozen. Overal waar je dit tegenkomt kun je ook 'zij' of 'hen' lezen.

2. Uitgangspunten

2.1 Nieuwe ontwikkelingen

Bovenstaande korte geschiedenis heeft ons gebracht bij een aanpassing van de onderwijsvisie, een visie die we in de komende vijf jaar willen realiseren. We omschrijven hier eerst de uitgangspunten van de versterkte onderwijsvisie. Die werken we daarna uit in hoofdstuk 3 en 4. In hoofdstuk 5 volgen de activiteiten van het invoeringsplan voor de komende jaren, wat we in schooljaar 2024-2025 willen verbeteren en wat we daarvoor nodig hebben. Daarnaast spelen er binnen Stad & Esch nog twee thema's die deels in ontwikkeling zijn.

Ten eerste is er op S&E een *transitiewerkgroep* die als opdracht heeft te komen met twee scenario's, met als doel te streven naar minder lessen en meer tijd voor ontwikkeling, samenwerking en lesvoorbereiding voor leraren en meer tijd voor leerlingen om andere dingen te doen naast het vaststaande curriculum. Dit door de lestijden en lessentabel te herzien.

Als tweede zijn we als deelschool geïnteresseerd in de landelijke *pilot Onderwijstijd*, met als doel dat je als deelnemende deelschool/deelscholen het lesrooster aanpast, met substantieel minder lestijd voor de leerlingen en minder lessen voor docenten. Deze tijd is dan beschikbaar voor onderwijsontwikkeling binnen de onderwijs- en expertteams. Scholen moeten aangeven hoe zij omgaan met minder lestijd voor leerlingen, bijvoorbeeld met maatwerk aan een deel van de leerlingen, voor verrijking of als extra begeleiding voor leerlingen, vormen van stage e.d. Dit zou goed passend kunnen zijn bij de uitgangspunten van ons vernieuwde onderwijsconcept.

2.2 Speerpunten onderwijsvisie 2024-2028

De onderwijsvisie van Stad & Esch Diever kent de volgende speerpunten:

1. Gepersonaliseerd leren ^{PLUS}
We willen GPL verder uitbouwen vanuit de oorspronkelijke bedoeling. Sommige oorspronkelijke plannen konden niet worden gerealiseerd, die willen we alsnog realiseren, vandaar de plus.
2. Leren vanuit de leerling
Meer leerling gestuurd onderwijs biedt kansen voor de keuzes en motivatie van leerlingen en voor de organiseerbaarheid en dus het onderwijsaanbod.
3. Leren in de praktijk
Betekenisvol leren in de praktijk met opdrachten vanuit lokale bedrijven en instellingen. Dit type leren sluit aan bij de landelijke praktijkgerichte programma's (PGP's) voor vmbo-tl en bij het havoP (praktijkvak voor de havo).
4. Leren in thema's
We vergroten het aantal vakoverstijgende projecten. We werken met thema's die aansluiten bij de Duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN (SDG in het Engels, zie paragraaf 4.3). De gemeente Westerveld heeft deze thema's ook omarmd, waardoor we kunnen samenwerken.

In hoofdstuk 3 wordt GPL verder omschreven, en in hoofdstuk 4 worden de overige drie speerpunten uitgewerkt. Als laatste is in hoofdstuk 5 de bedoeling en de werkwijze toegevoegd, waarin omschreven staat hoe we de verschillende actoren in ons proces meenemen en wat de vervolgstappen zijn. In de bijlage is e.e.a. verder uitgewerkt en in tijd weggezet.

3. Gepersonaliseerd leren^{PLUS}

3.0 Het waarom, hoe en wat van GPL⁺

Het waarom

Stad & Esch Diever heeft met haar onderwijsconcept van GPL de overtuiging dat leerlingen eigenaar kunnen worden van hun eigen leerproces, zodat ze verantwoordelijkheid ervaren, keuzes kunnen maken en gemotiveerd zijn zichzelf voor te bereiden op hun rol in de 21ste eeuw.

We hebben de volgende doelen met gepersonaliseerd leren:

- Verantwoordelijkheid & eigenaarschap bij leerlingen ontwikkelen;
- Gerichtte aandacht in het curriculum voor kennis en vaardigheden (kwalificatie), maar ook voor vorming in normen en waarden, tradities en praktijken (socialisatie), en voor de vorming van de persoon (subjectivatie)¹;
- Leerlingen leren om leerdoelen te halen en niet leren voor een cijfer;
- Meer aandacht voor het individu, maar altijd in relatie tot de groep;
- Leerlingen onderwijs op maat aanbieden;
- Meer keuzemogelijkheden geven aan de leerlingen;
- Samenwerking tussen collega's verbeteren door gezamenlijk onderwijs te ontwerpen;
- Een brede instroom in de onderbouw en uitstroom via een tl- en havodiploma behouden.

De ^{PLUS} staat voor ons doel om het oorspronkelijke plan versterkt uit te voeren. Dat wil zeggen dat:

- a. we de ambities die wegens allerlei redenen niet gerealiseerd zijn, alsnog realiseren;
- b. we onze doelen meer SMART formuleren in de werkagenda (zie bijlagen);
- c. iedereen die op de locatie werkt volledig achter het concept en de doelstellingen staat en dit uitstraalt in alles hij doet;

Het hoe

Om onze overtuiging te verwezenlijken hebben we een aantal leidende principes omschreven van GPL. Deze worden versterkt door de speerpunten die we in hoofdstuk vier zullen toevoegen. Bij GPL werken we met deze 6 leidende principes:

1. De organisatie van het leren
2. Zes kenmerken GPL-les;
3. Leren zichtbaar maken & beoordelen;
4. Maatwerk voor leerlingen;
5. Coachend begeleiden;
6. Betrokken professionals

3.1 De organisatie van het leren

3.1.1 Leeractiviteiten

Leeractiviteiten zijn bedoeld om leerlingen te ondersteunen in het gaan begrijpen van de leerdoelen. We streven naar meer dan alleen een traditionele lesvorm, zoals uitleg of instructie. Je kunt hierbij denken aan: lab sessies, communicatiesessies, lezingen, discussie, instructie, et cetera. We willen dat deze leeractiviteiten in de agenda van de leerling geplaatst worden. Deze zijn voor leerlingen verplicht, tenzij er gedifferentieerd wordt

¹ Gert Biesta 'Het prachtige risico van onderwijs, Phronese (2015)

omdat een leerling het leerdoel al beheerst. Hieronder wordt verder uitgelegd hoe we dat voor ons zien.

3.1.2 Workshoptijd

Workshoptijd is (voorlopig) een onderdeel van een reguliere leseenheid. Tijdens workshoptijd kunnen leerlingen zelf bepalen aan welke leerdoelen zij gaan werken en van welk vak. 'Het is mogelijk om te werken aan het behalen van leerdoelen voor een ander vak dan het vak dat op dat moment wordt gegeven. Het is dan echter wel van belang dat de leerling voor het vak dat gegeven wordt, niet 'achterloopt.' Het is niet logisch om tijdens de workshoptijd die bijvoorbeeld bij wiskunde wordt gegeven met Duits bezig te gaan, terwijl de leerdoelen bij wiskunde nog niet gehaald zijn. De leerdoelen worden in de dagstart met de leerlingen doorgenomen zodat ze tijdens de workshoptijd direct aan de slag kunnen. Ook is er tijdens workshoptijd ruimte voor leerlingen om vragen te stellen aan docenten over het vakinhoudelijke onderwerp.

Om het eigenaarschap van leerlingen te bevorderen, starten we een pilot met een papieren agenda, waar leerlingen in kunnen plannen met welke leerdoelen ze aan de slag willen.

3.1.3 Planning

We gebruiken Magister voor het aankondigen van summatieve toetsen (toetsen met een beoordeling), daarnaast gebruiken we de elektronische leeromgeving Magister.Learn voor studiewijzers, extra materiaal om leerdoelen te oefenen, opdrachten in te leveren, portfolio aan te maken etc.

In *Magister* zetten we neer per les:

- Leeractiviteit: onderwerp/leereenheid + hoeveel tijd voor de leeractiviteit, zodat leerlingen weten hoeveel workshoptijd er over blijft.
Bijvoorbeeld: uitleg klimaten (30 minuten). Dit geeft leerlingen de mogelijkheid om in te schatten hoeveel tijd ze zelf kunnen plannen als ze de leerdoelen voor het gegeven vak beheersen.
- Summatieve of formatieve toetsen
Als er tijdens de les een toets gepland staat, deze in de agenda van Magister zetten. Deze minimaal 1 week van tevoren in Magister plaatsen. Houd hierbij rekening met de planning van andere toetsen van de klas.

In *Magister.Learn* zetten we neer:

- Een 'veilige route' om de doelen in de aanbevolen tijd te behalen die is vormgegeven in de *planner*.
- Een *leerdoelenkaart* met verwijzingen naar de leerstof en succescriteria van het hele thema of de trede.

De veilige route is overzichtelijk voor de leerling. Hij weet hoelang de leeractiviteit duurt en kan de andere tijd zelf inplannen met welk vak hij bezig wil. Zo kan de leerling in de dagstart gericht bezig gaan met de dagplanning. Vooral voor klas 2/3 is dit van belang. Klas 1 moet deze structuur nog aanleren. Voorwaarde om met een ander vak bezig te gaan in jouw les, is dat de leerling klaar is met zijn leerdoelen van die dag. Bespreek dit met je leerlingen. Door de planning in Magister.Learn te zetten, weet de leerling waar hij ongeveer moet zijn om zijn doelen te kunnen behalen. De leerling hoeft niet per se alle opdrachten te maken om het leerdoel te behalen snappen/kunnen/kennen etc. Het is natuurlijk wel fijn dat de leerling weet waar hij ongeveer moet zijn.

3.1.4 Tredevakken

Tredevakken zijn Nederlands, wiskunde en de moderne vreemde talen. De tredevakken zijn concentrisch opgebouwd. Dat betekent dat je eigenlijk elke trede/stap nodig hebt om verder te komen. Deze tredevakken zijn opgedeeld in opeenvolgende stukken leerstof die de leerling uiteindelijk brengen naar het eindniveau van het verwachte eindexamen. Het is de bedoeling dat elke leerling de trede op zijn eigen tempo doorloopt, ongeacht het jaar waarin hij zit. Dit is de ideale situatie. In eerste instantie streven we erna dat een leerling niet meer dan één trede mag voor- of achterlopen, om het jaarprogramma behapbaar te houden voor leerling en docent.

Uitdaging: herkansen en ondertussen verder met nieuwe lesstof. Dit is niet het principe van Tredevakken. Leerlingen sluiten eerst een trede af, voordat ze naar de volgende trede gaan; de volgende stap. Het mooiste is dat een leerling een toets analyse maakt + feedback bekijkt en daarna de herkansing maakt van de leerdoelen die hij nog niet behaald heeft. Dus niet een herkansing van de gehele trede, alleen een herkansing van de niet behaalde leerdoelen.

Om de organiseerbaarheid in je les realistisch te houden, is het begrijpelijk dat een leerling wel alvast met de nieuwe stof begint, terwijl de herkansing nog gemaakt kan worden.

3.1.5 Themavakken

Themavakken zijn alle andere vakken die in de lessentabel staan van een klas. Elk themavak is opgedeeld in modules, onderwerpen of thema's. Dit hoeven geen losstaande thema's te zijn, maar kunnen ook thema's zijn die later weer terugkomen. Kenmerk is wel dat de leerlingen over het algemeen tegelijkertijd aan een bepaald thema werken. Ze doen dit echter wel op hun eigen niveau. Hier bepaalt de docent meer het tempo. Dit is om de organiseerbaarheid van bijvoorbeeld proefjes te kunnen waarborgen.

3.1.6 Dagstart

De dagstart is vooral bedoeld voor de leerling om te weten hoe je dag er uit gaat zien en aan welke doelen je voor die dag gaat werken. Daarnaast wordt de dagstart in klas 1 en 2 deels verband met burgerschap: weten wat er speelt in de wereld en in school, voor jezelf. Ook heeft leesbevordering een plek gekregen in de dagstart.

Structuur

1. Mededelingen uit het team
2. Dagrooster: wijzigingen doornemen.
3. Dagplanning: focus op het leren, wat ga ik vandaag leren en welke dagplanning maak ik voor vandaag?
4. Basisvaardigheid taal: 15 minuten lezen (in een leesboek, ter bevordering)
5. Burgerschap: Actualiteit

Begeleiding

Voor begeleiding is het belangrijk om het volgende te letten: Zijn er opvallende zaken? Bespreek deze met leerlingen. Kijken hoe de groep of een leerling erbij zit. Dagrooster (Magister) doornemen en ook aan de hand van studieplanners/agenda van Magister en Magister.Learn

Tijdens de dagstart wordt het journaal bekeken. Er kan een nieuwsitem besproken worden uit het journaal of een leerling kan worden uitgenodigd om iets actueels te delen.

In het begin is het belangrijk voor de leerling om de doelen helder te krijgen. Bijvoorbeeld door een leerling centraal te stellen, wat zijn zijn/haar doelen vandaag. Spreek een rode draad af. Bijvoorbeeld in het begin focus op het doelgericht werken. Op den duur kun je

leerlingen ook de dagstart in laten vullen. Van docent gestuurd naar leerling gestuurd of samen.

3.1.7 Rooster

Om een en ander te organiseren hanteren we vier principes in het rooster:

1. Teamoverleg van de onderwijsteams aan het begin van de dag, waarin aan de hand van een bordsessie korte afstemming plaatsvindt over mededelingen, leerlingzaken en acties.
2. Dagstart van klas 1 en 2 per stamgroep (nog niet in klas 3).

N.B. het algemeen uur

Het algemeen uur stond van oudsher in de lessentabel en is in de eerste jaren van gepersonaliseerd leren ingezet op woensdag het 7e uur. Het 7/8e uur was namelijk sportklas en cultuurklas. Principe van de sportklas/cultuurklas was 1 uur schooltijd, 1 uur eigen tijd. Om ervoor te zorgen dat dit uur schooltijd niet van een regulier vak afging werd het algemene uur gezet op woensdag het 7e uur. In de transitie naar S&E-uren/maatwerkuren is hier wat veranderd. Sport/cultuurklas werd daar onderdeel van. Het algemeen uur werd om praktische redenen ingezet als dagstart. Dat hebben we voorlopig zo laten staan.

3. Dagindeling Een plaatje van een dagindeling (zie afbeelding hieronder), waarbij in het lesrooster blokken ontstaan met trede-en themavakken; De workshoptijd bieden we in blokken aan en de instructietijd in halve uren.
4. Vierkant rooster Hierbij wordt in klas 1, 2 en 3 lesuitval (in principe) voorkomen, door bij ziekte en verlof van medewerkers, iemand anders te vragen dat uur over te nemen, waardoor leerlingen zelfstandig verder kunnen werken aan hun leerdoelen. Vanaf klas 3 is dit niet altijd meer haalbaar, maar streven we bij lesuitval naar schuiven zodat aaneengesloten blokken ontstaan.

stad & esch & diever & lestijden (voorstel 50 min)						
uur	tijden	ma	di	wo	do	vr
0	08.00 - 08.15	teamstart	teamstart	teamstart	teamstart	teamstart
1	08.15 - 09.00	Indiv coachgesprekken	Indiv coachgesprekken	Indiv coachgesprekken	Indiv coachgesprekken	Indiv coachgesprekken
2	09.05 - 09.55	coachles/dagstart	coachles/dagstart	coachles/dagstart	coachles/dagstart	coachles/dagstart
3	09.55 - 10.20	instr. Themavak 1	LO/KU/VZ	instr. Tredevak1	instr. Themavak 1	LO/KU/VZ
	10.20 - 10.45	instr. Themavak 2		instr. Tredevak2	instr. Themavak 2	
	10.45 - 11.05	P	P	P	P	P
4	11.05 - 11.30	Workshoptijd th12	instr. Tredevak1	workshoptijd	Workshoptijd 12	instr. Tredevak1
	11.30 - 11.55		instr. Tredevak2			instr. Tredevak2
5	11.55 - 12.20	LO/KU/VZ	Workshoptijd 12	instr. Themavak 1	LO/KU/VZ	Workshoptijd 12
	12.20 - 12.45			instr. Themavak 2		
	12.45 - 13.15	P	P	P	P	P
6	13.15 - 13.40	instr. Tredevak1	instr. Themavak 1	workshoptijd 34	instr. Tredevak1	instr. Themavak 1
	13.40 - 14.05	instr. Tredevak2	instr. Themavak 2		instr. Tredevak2	instr. Themavak 2
7	14.05 - 14.55	workshoptijd	workshoptijd 34	LO/KU/VZ	workshoptijd	workshoptijd 34

v.b. van een weekrooster van een klas in de situatie van 2024-2025

Opmerkingen bij het rooster

1. Terugkoppeling van (potentiële) ouders en leerlingen blijkt de start van de lessen om 9.00 uur een sterk Unique selling point om voor onze school te kiezen!
2. Door wijzigingen in onze lestijden en voortschrijdend inzicht bij de onderwijstijd is het mogelijk dat het rooster veranderen. Te denken valt bij een 50 minuten rooster aan na de dagstart twee keer een instructiemoment van 25 minuten van thema- of tredevakken naast elkaar (met keuze voor leerlingen) en daarna een lesuur workshopstijd om de lesstof te verwerken. Dat is hierboven uitgewerkt.
3. Nu we verder gaan met 50 minuten en er in 2024-2025 geen S&E/maatwerkuren meer zijn, kan de dagstart ook naar behoefte (bijvoorbeeld twee keer per week) gebruikt worden voor het aanleren van basisvaardigheden en executieve functies/metacognitieve vaardigheden.
4. De stamgroepen (alle eerste klassen of alle tweede klassen) moeten parallel les krijgen in bepaalde blokken, zodat leerlingen qua niveau keuzes kunnen maken.
5. Onderzoeken of we voor de invliegers vaste momenten in het rooster kunnen creëren.
6. We onderzoeken of we de principes van bovenstaand rooster op termijn kunnen doortrekken naar klas 4 en 5, zodat we nog toekomstbestendiger kunnen worden.

3.2 Zes kenmerken van een GPL-les

Om dezelfde taal te spreken en de herkenbaarheid van gepersonaliseerd leren te vergroten hebben we met elkaar de zes kenmerken van een goede GPL-les ontworpen en hier een rubric bij gemaakt.

De zes kenmerken zijn:

3.2.1 Leerdoelgericht werken

Om gepersonaliseerd onderwijs vorm te geven wordt er gebruik gemaakt van leerdoel gestuurd onderwijs. Vakdocenten stellen leerdoelen en succescriteria op waar je als leerling aan moet voldoen om het leerdoel te halen. We gebruiken hiervoor de poster [Leerdoelen formuleren](#) van Vernieuwonderwijs. Leerdoelen kunnen betrekking hebben op de kennis/inhoud, maar ook op (metacognitieve) vaardigheden. Voor het formuleren van leerdoelen laten wij ons leiden door de taxonomie van Bloom (bijvoorbeeld RTTI).

De leerdoelen met daarbij behorende criteria staat vast in een trede of thema. De weg ernaar toe kan voor elke leerling verschillen. Persoonlijke strategieën kunnen worden ingezet om het leerdoel te behalen. Leerlingen kunnen ook zelf leerdoelen opstellen waar ze aan willen werken. Dit kunnen ook ruimere ontwikkeldoelen zijn, zoals bijvoorbeeld "ik kan een planning maken en mij daaraan houden". Meer complexe leerdoelen kunnen per les "opgeknapt" worden, zodat het kleinere doel in de les behaald kan worden. We gebruiken leerdoelen om het begrip van de stof bij leerlingen te vergroten. Je zit niet alleen paragraaf 1 te leren maar je bent bezig met concrete doelen om de lesstof echt te begrijpen. Hierdoor wordt het doel in de les ook echt een leerdoel en niet een werkdoel. Het is niet meer zorg ervoor dat je voor volgende les opdracht 1 t/m 7 af hebt maar: "voor volgende les kun je een snelheid van m/s omrekenen naar km/h".

3.2.2 Leeractiviteiten en workshoptijd

We verdelen de contacttijd (in de les) via een lesplanning in leeractiviteit en workshoptijd. Zie ook paragraaf 3.1.

3.2.3 Activerende werkvormen om leerdoel te bereiken

Tijdens de leeractiviteit gebruiken we activerende werkvormen die passen bij de leerdoelen. Randvoorwaarden zijn o.a. goed klassenmanagement en duidelijke instructie. Daarom passen we het ['volledige instructiemodel' \(whhtuk\)](#) toe.

3.2.4 Formatief handelen

We nemen waar, geven feedback/-up/-forward en hebben via formatief handelen zicht op het leren van leerlingen en de mate van beheersing van de leerdoelen. Zie het volgende hoofdstuk voor meer informatie hierover.

3.2.5 Maatwerk in de les

We differentiëren en leveren maatwerk, zodat leerlingen op eigen niveau en tempo* de leerdoelen kunnen behalen (verschil trede- en themavakken); Differentiëren is een logisch vervolg op het zichtbaar maken van het leren. Als door formatief handelen inzicht wordt verkregen in de mate waarin een leerling zijn leerdoel beheerst, is er een ook logische vervolgstap die leidt tot maatwerk of differentiatie. Jij beheerst het leerdoel nog niet en hebt moeite met Wil je die opdrachten maken om hier nog eens mee te oefenen. Of: Jij beheerst het leerdoel al goed, je kunt dit onderwerp op een hoger niveau gaan maken of doorgaan met het volgende leerdoel.

3.2.6 Reflecteren

Leerlingen en docenten reflecteren op de vier dimensies van het leren op de inhoud, op het proces, op de leerstand van de leerling en op persoonlijke kwaliteiten. (Zie het boek De vijf Interactiestappen voor leren, Wim Bos en Jannie Steegenga, LinQue Consult, 2019).

3.2.7 Rubric

De zes kenmerken van een GPL-les hebben we in een rubric uitgewerkt in vijf beheersingsniveaus. Op een aantal onderdelen van deze zes kenmerken komen we specifiek terug in de hoofdstukken over GPL. De rubric is hieronder afgebeeld.

stad & esch & diever & rubric kenmerken gepersonaliseerd leren

GPL-kenmerken verwoord in docentenactiviteiten in de les

	beheersingsniveau 1	beheersingsniveau 2	beheersingsniveau 3	beheersingsniveau 4	beheersingsniveau 5
We werken leerdogericht (met succescriteria)	De docent heeft thema's/onderwerpen in leerdoelen met succescriteria geformuleerd. Je deelt met de leerlingen aan het begin van de les de leerdoelen.	De te behalen leerdoelen staan in een studiewijzer op Magister Learn volgens het afgesproken format. Het is voor de leerlingen duidelijk welke succescriteria er zijn om aan te tonen dat zij de leerdoelen behaald hebben.	Je benoemt/past de leerdoelen/succescriteria in je lessen/leeractiviteiten toe die zijn toegespitst op deze leerdoelen/succescriteria. Aan het einde van de les check je of de leerlingen het leerdoel/succescriteria hebben behaald.	Je benoemt het leerdoel, bespreekt de verwachtingen, hebt een bewuste keuze in opdrachten gemaakt. Je stimuleert leerlingen in de les op eigen wijze de leerdoelen/succescriteria te behalen. Op dit beheersingsniveau zie je de leerling meer eigenaarschap nemen in het behalen van de leerdoelen/succescriteria.	De leerling neemt het initiatief en heeft het inzicht in de leerdoelen/succescriteria die behaald moeten worden. Je faciliteert en coacht de leerling om de door de leerlingen, uitgekozen leerdoel en succescriteria op eigen manier te behalen.
We verdelen de contacttijd via een lesplanning in leeractiviteit en werkschijf	Vak lessen waarin geen werkschijf wordt aangeboden. Hierin lost de leeractiviteit meer tijd op dan de docent met altijd het onderscheid maakt in relevantie voor de groep en het individu.	De docent maakt een planning voor de leerlingen en geeft hierin de leeractiviteiten en de werkschijf aan.	Je biedt op vaste momenten werkschijf aan. Deze tijd ben jij als docent niet aan het uitleggen. Je weet daarbij wat relevant is voor het individu en de groep. De docent biedt naast een planning ook verrijnde instructie aan. De leerling mag zelf bepalen of hij/zij hieraan meedoet.	Docent maakt de lesplanning met leeractiviteiten en werkschijf. De leerling kan zelf inschatten of hij of zij de leeractiviteit nodig heeft om het leerdoel te halen. De docent bewaakt dit wel.	De schooldag is opgedeeld in dagdelen waarin verschillende onderwerpen centraal staan. Leerlingen zijn aanwezig om te werken aan de zelfgekozen leerdoelen. De docent is aanwezig om begeleiding/uitdaging te bieden indien de leerling hier behoefte aan heeft. De leerling plant zijn eigen les en jij bent als docent ordonateur/begert.
Tijdens de leeractiviteit gebruiken we activerende werkvormen die passen bij de leerdoelen. (We passen het 'volledige instructiemodel' (whhtuk) toe)	De docent biedt een activerende werkvorm aan. Hier wordt alleen met de link met het leerdoel geklemd.	De docent biedt een activerende werkvorm aan waardoor de leerling in staat is om zijn/haar leerdoel te behalen.	De docent biedt verschillende werkvormen aan en deelt leerlingen bij werkvormen in.	De docent biedt verschillende werkvormen aan en daagt de leerlingen uit om zelf een keuze te maken in de werkvorm die voor hem/haar het beste is om het leerdoel te behalen.	De docent stelt het leerdoel en de leerling bedenkt hier zelf een werkvorm bij en past deze toe om het leerdoel te behalen.
We nemen waar, geven feedback/-up/-forward en hebben via formatief handelen zicht op het leren van leerlingen en de mate van beheersing van de leerdoelen	De docent toetst alleen aan het einde van de planning summatief.	De docent handelt tijdens de lesplanning te formatie en handelt door summatief te toetsen aan het einde van de planning.	Bij de start van een onderdeel dat je vast wilt een leerling al kan door middel van een formatieve handeling en stelt op basis hiervan de lesplanning vast. Tijdens de planning blijf je formatief handelen en sluit je eventueel af met een summatieve toets.	Bij de start van een onderdeel dat je vast wilt een leerling al kan door middel van een formatieve handeling en stelt op basis hiervan de lesplanning vast en sluit de leerdoelen formatief af.	Het formatief handelen is geïntegreerd in je lessen, geen summatief toetsen meer.
We differentiëren en leveren maatwerk, zodat leerlingen op eigen niveau en tempo* de leerdoelen kunnen behalen (verschil trede- en themavakken)	De docent biedt extra opdrachten via de methode om leerdoelen te halen.	De docent kijkt naast extra opdrachten ook naar welke leerstrategieën leerlingen hebben en biedt op basis daarvan extra opdrachten. Bijvoorbeeld via YouTube, instaptoetsen, zelfstandig of docent etc.	De docent bepaalt op basis van formatief handelen, welke leerling wat nodig heeft. Bij feedback aan de leerling, afsluitende summatieve toets. Leerlingen reflecteren zelf op eigen behaalde resultaten. Samen met de docent de leerdoelen bijstellen.	De leerling heeft op basis van het formatief handelen van de docent, de feedback die hij/zij krijgt, zelf inzicht wat er nog nodig is om het leerdoel te halen. Leerlingen reflecteren op eigen behaalde resultaten en stelt zelf de leerdoelen bij.	Leerlingen bepalen zelf op welke manier ze hun leerdoelen willen behalen en wanneer, waarbij er wel een deadline is om het werkbaar voor de docent te houden.
Leerlingen en docenten reflecteren op de vier dimensies van het leren (inhoud, proces, leerstand, kwaliteiten)	De docenten geven feedback op inhoud, proces, leerstand en kwaliteit.	Docenten helpen leerlingen met het geven van feedback op zichzelf.	Leerlingen reflecteren zelf op inhoud, proces, leerstand en kwaliteit.	Docenten helpen leerlingen met feedback geven op elkaar.	Leerlingen geven elkaar feedback op inhoud, proces, leerstand en kwaliteit.

N.B. Minder losgebonden kenmerken van GPL zoals: zelf plannen in dagstart, begeleiding door coach, gebruik Magister Learn, vierkant rooster, beoordeling DV(G), etc. komen elders aan bod.

Klik op de afbeelding om hem te vergroten.

3.3 Leren zichtbaar maken en beoordelen

3.3.1 Leren zichtbaar maken

‘Als het lesgeven en het leren duidelijk zichtbaar zijn, is er een grotere kans dat leerlingen hun prestaties verbeteren. Om dit mogelijk te maken is een volwaardig leraar als beoordelaar en aanjager nodig, die een reeks van leerstrategieën kent om leerlingen kennis, begrip van de stof en conceptueel begrip bij te brengen. Het is de taak van de leraar om richting te geven aan het begrijpen van de leerstof. Waar nodig stuurt de leraar dit proces bij, door goed gebruik te maken van de kracht van feedback. De leraar dient de vaardigheid te bezitten een stapje opzij te doen als het leerproces is begonnen en de leerling vorderingen maakt die hem bij het beoogde leerdoel brengen.’, aldus John Hattie in zijn boek Visible Learning for Teachers, Bazalt, 2014.

Wij hebben het wetenschappelijke concept van dit boek vertaald in ons streven om het leren van de leerling voor zowel de leerling zelf, voor elkaar als voor de docent zichtbaar en inzichtelijk te maken. Een leerling weet welke stappen nodig zijn om een leerdoel te halen en weet of het leerdoel behaald is. Een docent heeft zicht op het leren van de leerling en de mate waarin de leerling het leerdoel behaalt en kan hierop bijsturen.

3.3.2 Interactiestappen voor het leren

In “Vijf interactiestappen voor het leren” (Wim Bos en Jannie Steegenga, LinQue Consult, 2019) wordt globaal aangehaald hoe een leerproces met leerdoelgericht werken vorm krijgt:

Stap 1: leerdoel.

Wat is als leraar je leerdoel? Of wat is het leerdoel wat de leerling zelf heeft vastgesteld. Een leerdoel geeft richting en focus. Een concreet leerdoel vergemakkelijkt het leren en bevordert de motivatie (Hattie, 2011). Leerdoelen kunnen op verschillende dimensies geformuleerd worden: inhoudsdoelen (kennis, taak, inhoud), doelen met betrekking tot het leren-leren (aanpak, leerstrategie, denkprocessen), doelen met betrekking tot de inzet, het gevoel waarmee de leerling aan de slag is en doelen met betrekking tot persoonlijke ontwikkeling, talenten en kwaliteiten van de leerling.

Stap 2: Creëren

De leraar creëert een leersituatie. De leerling gaat activiteiten ontplooien en is actief met het leerdoel aan de slag. Dat kan door een complexe opdracht te geven of een eenvoudige vraag te stellen. Met creëren bedoelen we alle activiteiten die ingezet worden waardoor een leerling zelf actief wordt met zijn leren.

Stap 3: Waarnemen

Terwijl de leerling actief aan het leren is kan de leraar informatie verzamelen over hoe en wat de leerling doet en leert. Hiervoor zal hij moeten waarnemen. Een goede waarneming vraagt om focus en die focus wordt gecreëerd door een helder leerdoel voor ogen te hebben. Dat maakt het waarnemen makkelijker.

Stap 4: Feedback

Door een goede gerichte waarneming ontstaan er veel mogelijkheden tot het geven van feedback. Met feedback bedoelen we vooral dat je aangeeft wat de leerling allemaal goed doet en wat hij doet of inzet om het leerdoel te bereiken. Leerlingen kunnen ook leren elkaar feedback te geven op hun werk, waardoor het (verder) kan verbeteren, voordat de leraar feedback geeft. Het ontvangen van concrete inhoudelijke feedback draagt bij aan een hoge leerefficiëntie en is van groot belang voor het leren. Feedback is het geven van informatie over het leren, het begrip, de prestatie op het gedrag van een leerling, met het doel het leren en de motivatie te bevorderen. (Voerman & Faber, 2016).

In de methodiek “Didactisch coachen” onderscheid Voerman (2016) vier dimensies van feedback:

1. Inhoud en taak
2. Proces en strategie
3. Leerstand (modus) en gevoel
4. Persoonlijke kwaliteiten en talenten

Stap 5: En verder

Met deze stap bepaalt de leraar of de leerling de volgende stap. Is het leerdoel bijvoorbeeld behaald, dan is het klaar en kan worden vervolgd met een volgend leerdoel of kan het leerdoel op een hoger niveau worden aangeboden. Is het leerdoel gedeeltelijk behaald, dan kan worden vastgesteld waar het nog aan schort en wat er moet gebeuren om het alsnog onder de knie te krijgen. Een logische stap in maatwerk en differentiatie volgt.

3.3.3 **Formatief handelen**

Formatief handelen is het zichtbaar maken van het leren van de leerling voor die leerling (en medeleerlingen) en voor zijn/haar docent. Hierbij gaat het om de mate van het beheersen van het leerdoel en de terugkoppeling daarop via feedback/-up/-forward². Formatief handelen vindt gedurende de lesactiviteiten plaats en kan verschillende vormen aannemen, zoals een onderwijsleergesprek, een quizje, een oefentoets, schriftelijke feedback, een entree- of exit-ticket etc.

Bij formatief handelen kijk je waar de leerling staat t.o.v. het leerdoel. Hier krijgt de leerling feedback over wat goed gaat en wat niet. Om goed te kunnen coachen is het natuurlijk noodzakelijk dat allereerst de leerling, maar ook zeker de coach (en evt. ouders) zicht hebben op de leervorderingen van de leerling.

Door leren zichtbaar te maken en formatief te handelen weten leerlingen in welke mate ze de leerdoelen beheersen, zodat ze ervanuit kunnen gaan dat ze de summatieve toets minimaal voldoende afronden. Hiervoor is nodig dat een leerling gedurende het proces leerstof herhaalt en leert en niet meer alleen maar voor een toets leert. Doordat de leerling regelmatig en kwalitatief goede feedback ontvangt op geleverd werk, heeft hij zich goed voorbereid.

Voorbeelden van formatief handelen:

- Het leerdoel: je kunt jezelf voorstellen in het Engels.
- Feedback: De kennis van basiswoorden om jezelf voor te kunnen stellen zijn voldoende. Je hebt de woorden goed bestudeerd. Langere woorden vind je nog lastig om te spellen, focus de volgende keer hier op. Om feiten/gewoontes over jezelf te kunnen geven, moet je de Present Simple gebruiken. Deze beheers je nog onvoldoende; bestudeer nogmaals de Present Simple & oefen hiermee met de opdrachten in

3.3.4 **Summatief beoordelen**

Bij een summatieve beoordeling van een toets of ander eindproduct krijgt de leerling bij een PTD toets een behaald (V) of niet behaald (N), met feedback op de mate waarop de leerdoelen behaald zijn. De vroegere wens van leerlingen om naast Voldoende ook de kwalificatie Goed te krijgen, wordt ondervangen door de (extra) waardering uit te drukken in de feedback in Magister³. Bij PTA-toetsen krijgen leerlingen een cijfer. PTD's en PTA's van Meppel en Diever hoeven niet noodzakelijkerwijs overeen te komen.

Als de leerling een niet-behaald scoort kan de leerling de niet behaalde leerdoelen herkennen, als aan bepaalde voorwaarden is voldaan. Zie paragraaf 3.3.6.

In het PTD en bij de overgangsnormen wordt de waarde en cesuur van de beoordeling opgenomen. Elke sectie bepaalt voor zichzelf waar de cesuur (grens) ligt voor het behalen van een V. Omdat hoge verwachtingen hebben het leerrendement stimuleert, kan deze grens heel goed bij bijvoorbeeld 70% van de leerdoelen zitten. Ook kunnen er enkele leerdoelen aangewezen worden die per se behaald moeten worden. Dit is met name bij tredevakken en bepaalde vaardigheidsdoelen van belang.

² Feed-up: Wat is je doel? Wat wil je bereiken? Waar wil je aan werken?
 Feedback: Wat heb je al gedaan? Hoe heb je het tot nu toe aangepakt?
 Feed-forward: Wat is je volgende stap? Welke acties kan je ondernemen? Wat heb je nodig?

³ Hier is een nieuwe inrichting van Magister nodig met N en V per PTD-onderdeel, zonder gerelateerde gemiddelde kolommen en daarna per onderdeel een feedback-kolom, zodanig dat de beoordeling X en V overzichtelijk naast elkaar staan voor alle PTD-onderdelen en daarachter de gerelateerde feedback.

In nieuwe overgangsregels c.q. doorstroomeisen (als bijlage in de PTD's en overgangsregels). zullen we per vak aangeven bij hoeveel V's een leerling over kan naar het nieuwe leerjaar. Zie het voorbeeld in bijlage 8. Dit gaat de werkgroep GPL nog invullen voor het komende schooljaar. Het [toetsbeleid](#) blijft leidend onder andere qua aantal toetsen.

3.3.5 Toetsen of eindproducten

Om te checken of de leerdoelen gehaald zijn door de leerling kan de docent meerdere vormen gebruiken. Het doel is dat er een mix van toetsen/eindproducten zijn om de einddoelen te behalen. Toetsen/ eindproducten zijn vastgelegd in het programma van toetsing en doorstroming (PTD).

3.3.6 Herkansingen & toets analyses

In principe zijn de PTD-toetsen herkansbaar, als dat is aangegeven in het PTD. We willen tenslotte dat leerlingen de stof snappen en niet doorgaan naar het volgende hoofdstuk, terwijl ze de leerdoelen nog niet snappen. Je kunt niet oneindig herkansen, je moet ook door met de leerstof. Na een herkansing krijgt de leerling wel een eindbeoordeling in de vorm van een N of V.

Bij elke toets of eindproduct reflecteert de leerling op de al dan niet behaalde leerdoelen en de mogelijke verklaring voor het niet behalen van een leerdoel. Klik op [deze link](#) voor een voorbeeld van een toetsanalyse.

Als een leerling een toets/eindproduct niet heeft behaald, kan hij deze herkansen. De ervaring leert dat het maken van een toets analyse de leerling veel inzicht geeft, naast de gegeven feedback. De leerling moet alleen de leerdoelen herkansen die nog onvoldoende beheerst worden.

Eisen aan een herkansing bij PTD-toetsen:

Alle leerdoelen die nodig zijn om verder te kunnen zijn in principe herkansbaar, mits:

- er een toetsanalyse gemaakt wordt door de leerling met een plan van aanpak om leerdoelen alsnog te kunnen halen;
- de werkhouding van de leerling in de les voldoende is, ter beoordeling van de docent;
- de herkansing plaatsvindt uiterlijk twee weken na het einde van periode 1, 2 of 3.
- Er in het PTD staat welke toetsen wel of niet herkanst kunnen worden. Soms kan om praktische reden een toets niet herkanst worden.

3.4 Maatwerk voor leerlingen

Maatwerk is verweven in ons onderwijs. Het komt naar voren in de differentiatie in de les, workshoptijd, de mogelijkheden een vak op een hoger niveau te volgen en overige keuzemogelijkheden die worden aangeboden. Richting de toekomst bieden we meer vraag gestuurd leren aan en wordt maatwerk groter. Dit wordt in hoofdstuk 4 verder beschreven.

Een aanbod wat we tot nu toe succesvol na schooltijd aanbieden bestaat uit de sport- & cultuurklas. Leerlingen kunnen voor extra sport of cultuur kiezen, door plaats te nemen in de zogeheten, Sportklas of Cultuurklas. Beide klassen bieden 2 uur extra sport of cultuur aan in de lessen. Afgelopen 2 jaar was dit onderdeel van de Stad & Esch-uren. Hoe de sportklas en cultuurklas het volgende schooljaar met een lesrooster van 50 minuten wordt weggezet, moet nog nader worden bekeken.

De sportklas en cultuurklas hebben als doel, leerlingen verbreding en verdieping aan te brengen op de reguliere lessen. Door middel van o.a. gastlessen en clinics worden de

lessen vormgegeven. In ieder geval de sportklas vindt ook deels buiten school plaats bij verschillende sportaccommodaties. Voor de sportklas worden dan ook kosten (€75) gevraagd aan ouders. Dit vindt plaats op woensdagmiddag, aangezien daar veel sportverenigingen beschikbaar zijn voor clinics of gastlessen. De cultuurklas vindt plaats op dinsdagmiddag onder leiding van de theater en BTE docent.

3.5 Coachend begeleiden

3.5.1 Coachen

Binnen gepersonaliseerd onderwijs groeit de leerling toe naar eigenaarschap van zijn eigen leerproces. Hiervoor is een coach die begeleidt bij het leren en de vaardigheden aanleert die daarbij komen kijken extra van belang.

Hierbij onderscheiden we een aantal vaardigheden waar we op inzetten:

A. Vaardigheden met betrekking tot persoonsvorming

“Wat is je modusregulatie? Modusregulatie zijn de manieren om je bewust te zijn van je emoties en gevoelens en die zo nodig proberen te beïnvloeden. Het je een fixed of een growth mindset⁴? Wie ben je, waar ben je goed in, wat wil je in de toekomst bereiken in je leven? Hoe word je gelukkig?” Inzicht hierin helpt bij het leren en in de hogere klassen bij de loopbaan oriëntatie en begeleiding (LOB) en studiekeuze. Daarom zetten we in de onderbouw ook in op DISC⁵ voor leerlingen en in de voorexamenklassen op Covey⁶

B. Basisvaardigheden

Voldoet de leerling aan de doelen die wettelijk zijn vastgesteld ten aanzien van de basisvaardigheden: taal, rekenen, burgerschap en digitale geletterdheid? Of heeft hij hier extra begeleiding voor nodig? De coach bespreekt dit met je.

C. Cognitieve vaardigheden en strategieën

Dit zijn concrete manieren van leren die leerlingen inzetten om het leren zo soepel mogelijk te laten verlopen, door bijvoorbeeld te herhalen, te verdiepen of te structureren. Hoe pak je het aan om de leerdoelen te beheersen? Deze vaardigheden kun je in zijn algemeenheid aanleren, en kunnen vooral geïntegreerd worden aangeboden bij de vaklessen.

D. Executieve functies

Executieve Functies (EF) bestaan uit vermogens die de mens in staat stellen om intentioneel en doelgericht problemen op te lossen. Deze vermogens zijn onderdeel van de cognitie. Executieve functies worden ook wel hoogontwikkelde cognitieve vaardigheden genoemd. Zie ook werkgroep Studievaardigheden. Margriet Sitskoorn onderscheidt in [‘De beste versie van jezelf’](#) twaalf executieve functies, die hier als voorbeeld dienen:

1. Aandacht richten, vasthouden, verdelen
2. Emoties reguleren (incl. omgaan met stress)
3. Flexibel kunnen zijn als dingen veranderen
4. Ongewenst gedrag kunnen onderdrukken
5. Taken en zaken starten
6. Dingen organiseren
7. Dingen kunnen plannen
8. Jezelf kunnen monitoren

⁴ Dweck, Carol S. (2012). Mindset: How You Can Fulfill Your Potential. Constable & Robinson Limited

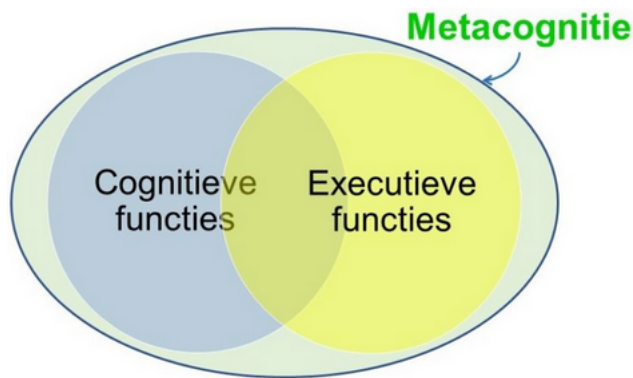
⁵ DISC = nieuw S&E breed programma voor onderbouw leerlingen, waarbij ze zicht krijgen op persoonlijkheidskenmerken onderverdeelt in vier categorieën, of "stijlen". Dit zijn Dominantie, Invloed, Stabiliteit en Consciëntieusheid.

⁶ Covey = nieuw S&E breed programma voor leerlingen in voorexamenklassen waarbij ze zicht krijgen op De 7 eigenschappen van effectief persoonlijk leiderschap.

9. Je werkgeheugen gebruiken
10. Een reëel zelfbeeld vormen
11. Het vermogen tot 'theory of mind'⁷
12. Pro-sociaal gedrag (het belang van anderen voor ogen houden)

E. Metacognitieve vaardigheden

Metacognitie is het 'leren over leren'. Er zijn verschillende metacognitieve strategieën, zoals: concentreren, niet opgeven, samenwerken (coöperatief), nieuwsgierig zijn, proberen, je fantasie gebruiken, jezelf blijven verbeteren. Metacognitie is een erg effectieve strategie. Als een taak ingewikkeld is, bepalen voornamelijk de metacognitieve vaardigheden en niet het intellectuele vermogen het leerresultaat (Hattie, 2009).

3.5.2 Coachgesprek 5 fases

In Stad & Esch werken we vanuit coachend mentoraat. . Daarnaast gebruiken we een handboek met tips voor de coach. Een van de onderdelen van coaching is het coachgesprek.

Hieronder worden de vijf fases van zo'n gesprek besproken:

- Fase 1 : Contact maken. Hoe gaat het met de leerling, bouw aan een relatie met de leerling.
- Fase 2 : Terugblik op de afgelopen week. Wat ging goed/wat was lastig? Leerlingen vullen zelfreflectie in voor coachgesprek.
- Fase 3 : Bespreken van de doelen die de leerling zelf heeft bepaald voor komende week.
- Fase 4 : Leerling stelt zelf Persoonlijke strategieën vast over hoe/wat/wanneer/met wie etc. het doel gehaald wordt.
- Fase 5 : Afsluiten en leerling het gesprek laten samenvatten.

Leerlingen stellen zelf leerdoelen op waaraan ze gaan werken. Dit wordt samen met de coach gedaan. Er zijn drie soorten doelen:

1. Lange termijn doel
is de stip op de horizon, het einddoel. Het gaat uit van vragen als 'Wat wil je later worden? Welk diploma wil je graag halen'.
2. Periode-doel (middellange termijn doel)
is een tussenstap van het huidige niveau naar het lange termijn doel. Periode doelen worden gesteld door de vakdocent, maar leerlingen plannen deze periedoelen zelf in. Periode doel is een eindproduct of een eindtoets waar de leerling een maand aan werkt.

⁷

Theory of mind is het vermogen om gevoelens, gedachten en intenties aan jezelf en anderen toe te schrijven en daarmee gedrag te voorspellen en te verklaren. Gevonden op www.tijdschriftvoorpsychiatrie.nl, maart 2023.

3. Weekdoel (korte termijn doelen)

De leerdoelen die gesteld worden om uiteindelijk je periode doel te kunnen behalen.

De leerling in klas 1 en 2 hebben wekelijks een coachgesprek van een kwartier. Vanaf klas 3 zijn de coachgesprekken individueel en heeft de leerling in ieder geval 1x in de twee weken een coachgesprek.

Hieronder een overzicht van wat we verwachten van een coach:

3.5.3 Coachend begeleiden in de les

Ook de vakdocent past de principes van coachend begeleiden of didactisch coachen toe in de les. In de cursus 'coachend mentoraat' die alle coaches/mentoren van Stad & Esch volgen is aangegeven dat de daar aangeleerde principes goed toepasbaar zijn voor de vakdocent in de les. Hierbij komt ook het gedrag naar voren van leraren die hoge verwachtingen hebben van hun leerlingen. Want gedrag is te leren en bewust in te zetten (Voerman & Faber, Didactisch coachen, 2022). Leraren met hoge verwachtingen van leerlingen:

- stellen veel vragen, geven tijd om na te denken en stellen verdiepende vragen
- geven kwalitatief goede aanwijzingen die iets toevoegen aan het antwoord van de leerling
- geven meer specifieke feedback en meer positieve feedback (de verhouding positief staat tot negatieve feedback moet zijn 3 : 1).
- Zijn vriendelijker tegen leerlingen van wie ze hoge verwachtingen hebben, zowel verbaal als non-verbaal, waardoor er een beter leerklimaat ontstaat.

3.5.4 LOC-gesprekken

Drie keer per jaar houden we een LOC-gesprek: Leerling – Ouder – Coach gesprek. De leerling bereidt dit gesprek voor aan de hand van onze voorbereidingsformulieren. Tijdens het gesprek presenteert de leerling zijn voortgang, waarbij hij terugblijkt en vooruitkijkt en nieuwe doelen stelt. Ouders en docent ondersteunen de leerling door middel van het stellen van vragen en het geven van feedback. De coach laat zich informeren over de leerling door de docenten via Magister (feed forward-veld per toets) en via de leerling besprekingen.

3.6 Betrokken professionals

Binnen de context van Stad en Esch draait alles om de professionaliteit van de medewerkers, om kennis en innovatie en hoe wij hiermee omgaan. Het ultieme doel is ons onderwijs en daarmee onze kwaliteit voortdurend te verbeteren. Medewerkers beschikken over kennis en vaardigheden om leerlingen uit te dagen in de dagelijkse leeromgeving. Ze voelen zich mede-eigenaar van de ontwikkeling van hun leerlingen binnen de context van de school en spelen een actieve rol in hun eigen ontwikkeling op weg naar persoonlijk leiderschap. Om dit te ondersteunen investeert school structureel in de ontwikkeling van persoonlijk leiderschap van haar medewerkers met als doel meer professionele autonomie te bewerkstelligen. Een permanente prikkel om te leren wordt ondersteund door de S&E Academie.

Dit uit zich in Diever onder andere door:

- Een sterk deelschool, die verdeeld is in drie onderwijsteams, waarbij de drie kleinschalige teams verantwoordelijk zijn voor (de kwaliteit van) het leren, de ontwikkeling en het welbevinden van een bepaalde groep leerlingen. We onderscheiden het onderbouwteam, het TL-bovenbouwteam en het havo-bovenbouwteam;
- Coachend mentoraat (hierin zijn we geschoold en/of worden we geschoold);
- Een medewerkersstage, o.a. gericht op flexibele roosters, werken met GPL;
- Maatwerkuren met daarin structureel tijd voor verdieping en verbreding;
- Studiedagen gericht op het beter toepassen van ons onderwijsconcept;
- Verkennen, uitbouwen en implementeren van verbindingen buiten de school;

Op werkdagen van docenten zijn zij aanwezig van 8.00 tot 16.00 uur (afhankelijk van de gekozen lessentabel) waarbinnen leerlingen binnen kaders een beroep kunnen doen op hun docenten en docenten voor elkaar klaar staan en samen het onderwijs ontwikkelen.

4. Versterkende speerpunten

Naast gepersonaliseerd leren hebben we de volgende speerpunten geformuleerd om ons onderwijsconcept te versterken (zie ook hoofdstuk 2):

1. Leren vanuit de leerling
2. Leren in de praktijk
3. Leren in thema's

Deze worden in dit hoofdstuk kort omschreven. Het betreft soms een versterking van het bestaande concept van gepersonaliseerd leren en soms een nieuw ingrediënt van ons onderwijsconcept. In het invoeringsplan in bijlage 1 worden deze punten in tijd en acties gedefinieerd om ze tot uitvoering te brengen.

4.1 Leren vanuit de leerling

Uit een inventarisatie van de sturingsprincipes van ons onderwijs in het team Diever kwam naar voren dat we met gepersonaliseerd leren een stuk op weg zijn van het (traditionele) aanbod gestuurd onderwijs naar programma gestuurd onderwijs. We willen doorgroeien naar meer vraag gestuurd onderwijs in de komende vijf jaar. Bij aanbod gestuurd onderwijs bepaalt de leraar, vaak aan de hand van de methode/het boek het (lineaire) onderwijsaanbod. Bij vraag gestuurd onderwijs is de leerling meer 'in the lead' en bepaalt hij op welke manier hij de leerdoelen op welk niveau wil beheersen. Dat houdt niet in dat een docent geen instructie meer geeft of een 'veilige route' qua planning aanbiedt; sterker nog, er zijn allerlei sets leerdoelen, die leerlingen kunnen kiezen om aan te werken. De rol van de coach om leerlingen te begeleiden qua tijd, planning en de keuze van het niveau is evident. De rol van de vakdocent om leerlingen te coachen en inhoudelijk te ondersteunen, individueel of in groepjes is ook duidelijk.

Door de (meer) vraag gestuurde invulling van ons onderwijsconcept kunnen leerlingen:

- meer (binnen kaders) hun eigen route en tempo bepalen;
- instructiemomenten op een andere manier gebruiken om waar nodig hun uitleg te krijgen (bijvoorbeeld met flipping the classroom);
- werkmomenten gezamenlijk doen (met een begeleider) en instructiemomenten volgen waarin specifieke groepen uitleg krijgen;
- vakken op een hoger of lager niveau doen;
- in heterogene klassen zitten, bijvoorbeeld in een tweejarige brugklas of een stamgroep met gecombineerde klassen van de theoretische leerweg en de havo in de bovenbouw;
- blijven profiteren van een brede instroom zodat leerlingen op hun niveau kunnen werken en een uitstroom op twee niveaus, zodat leerlingen in de nabijheid een theoretische leerweg of havo-diploma kunnen halen.

In de coachgesprekken en indeling van een dag komt meer ruimte voor een leerling om zelf keuzes te maken. Het naast elkaar staan van trede- en themavakken per leerjaar is hiervoor essentieel. Zo kunnen docenten makkelijker leeractiviteiten aanbieden voor een leerjaar en kan een leerling nog beter keuzes maken: bijvoorbeeld een leerling uit de tl-groep die gewoon de havo uitleg meekrijgt met de andere havo leerlingen, zodat de docent het niet 2x hoeft uit te leggen. Win-win situatie.

We onderzoeken hoe leerlingen hun interesses/kwaliteiten nog meer kunnen inpassen in de dagelijkse schoolgang. Als een leerling geïnteresseerd is in techniek, dan kun je een dagdeel meekijken bij een bedrijf. Dit zal wellicht in de plaats komen van lessen. Een leerling moet hier wel aan toe zijn, het moet een vrijblijvende keuze zijn vanuit de leerling.

	Aanbod stuurt	Programma stuurt	Vraag stuurt
1. Leerprogramma	<u>één vak</u> (o.b.v. leerdoelen)	<u>combi's van vakken/leertaken/proj</u> (o.b.v. leerdoelen)	<u>integraal programma</u> (o.b.v. leerdoelen)
2. Personeel	<u>één docent</u>	<u>(onderwijs)teams en coalities</u>	<u>coach, algemeen docent, vakdocent, teamsp</u>
3. Groepering	<u>één klas</u>	<u>stamgroepen + keuzegroepen</u>	<u>wisselende werkverbanden</u>
4. Tijd	<u>één les</u>	<u>blokuren/flexzone</u> dagdelen/vierkantro	<u>zelfplanning + inschrijving</u>
5. Plaats	<u>één lokaal</u>	<u>combinatie van lokaal en werkplekken</u>	<u>thuisbasis + binnen/buiter + analoog/digita</u>

Zet voor elk van de vijf onderdelen de volgende waarden in de matrix:

D (zwart) doen we nu | **T (groen)** willen we in de toekomst doen | **N (rood)** willen we minder of niet meer doen

Uitkomst van studiedag waarin een gewenste richting wordt aangegeven naar vraag gestuurd onderwijs

4.2 Leren in de praktijk

We willen het praktijkgerichte programma (PGP) voor het vmbo-tl invoeren en vervolgens in synergie een vergelijkbaar praktijkvak op de havo (havoP) invoeren.

Het praktijkgerichte programma motiveert en geeft leerlingen een goed beeld van zichzelf, iets wat goed aansluit bij de overige doelstellingen van Stad & Esch Diever. Leerlingen ontwikkelen een beter beroepsbeeld, zij oriënteren zich op vervolgoopleidingen in onder andere het mbo en bereiden zich hier goed op voor.

In het PGP leren leerlingen hun algemene kennis toe te passen in praktische, realistische, levensechte en contextrijke opdrachten binnen en buiten de school en in samenwerking met bedrijven en instellingen uit de regio. Dit doet een beroep op vaardigheden als plannen, organiseren en samenwerken. Binnen verschillende werkvelden werken leerlingen aan praktijkgerichte en vakspecifieke kennis en vaardigheden én aan loopbaanbegeleiding en ontwikkeling (LOB).

FACTSHEET | Leerlingen en ouders

Kies het praktijkgerichte programma!

Vanaf het schooljaar 2024-2025 mogen vmbo-scholen met de theoretische leerweg een praktijkgericht programma (PGP) aanbieden. In een eerder fase van het plan zou dit leiden tot de (verplichte) invoering van wat toen nog De Nieuwe Leerweg heette. Vanaf schooljaar 2024-2025 mogen scholen met een theoretische leerweg die dat willen, een praktijkgericht programma aanbieden (zie website [platforms vmbo](https://platforms.vmbo.nl)).

Er zijn op dit moment zes licentievrije PGP's, waarbij Dienstverlening & Producten (D&P, zie ook het [concept-examenprogramma](#)) waarschijnlijk als meest flexibele is in te passen binnen onze school. (zie praktijkgerichteprogrammas.nl). Het praktijkgerichte vak is een examenvak dat wordt afgesloten met een schoolexamen. In het praktijkgerichte vak doen leerlingen geen centraal examen. Het praktijkgerichte vak telt mee in de slaag-zakregeling.

Het schoolexamenresultaat is daarmee ook het eindcijfer en telt mee voor de vaststelling van de uitslag. In de tl kan het praktijkgerichte vak een vak zijn dat telt als extra vak voor het doorstroomrecht. Het tl-curriculum met doorstroomrecht bevat dan zes algemene examenvakken én het praktijkgerichte vak.

Vergelijkbaar aan het platform vmbo, heeft Het Havoplatform in 2019 een leernetwerk in het leven geroepen om samen met scholen het praktijkgerichte vak havo (HavoP) te ontwikkelen. Het doel van HavoP is onderwijs bieden dat aansluit bij de behoefte van havisten om praktisch bezig te zijn en om de relevantie te zien van wat ze leren. De havisten doen examen in het vak HavoP. Het advies van de Onderwijsraad in

'Doorgeschooten differentiatie in het onderwijsstelsel' (22 februari 2019) noemt de volgende redenen voor de ontwikkeling van het praktijkvak voor havo: motivatie van de havist, ontwikkeling van vaardigheden, betekenisvol onderwijs, betere voorbereiding op de vervolgopleiding en de keuze ervan. Met het praktijkgerichte vak wordt het voor havisten mogelijk gemaakt om de koppeling te maken met de voorbereiding op het hbo. (zie website [havo platform](https://havo.platform.nl)).

In de landelijke pilot worden de conceptexamenprogramma's praktijkgerichte programma's Maatschappij (pgp-M) en Technologie (pgp-T) beproefd. De pilotscholen bieden deze aan in de vorm van een klein programma en/of een groot programma. Het kleine programma omvat 120 studielasturen. Het grote programma is omvangrijker en gaat uit van 360 studielasturen. De vier programma's zijn ontwikkeld in samenwerking met scholen en op verzoek van het ministerie van OCW.

We gaan onderzoeken in hoeverre we synergie uit beide praktijkcomponenten kunnen genereren om zo een nog krachtigere havo aan te bieden die past bij de omgeving. Al dan niet in een praktijkdag(deel) zoals bij 20-80Learning.

4.3 Leren in thema's

Bij de themavakken of tredevakken die (al dan niet gelijktijdig zijn ingeroosterd) gaan we het aantal vakoverstijgende projecten inventariseren en waar gewenst uitbreiden om de overlap in vakken tegen te gaan en de samenhang tussen vakken te laten zien. We koppelen onze projecten aan thema's op basis van de 17 Sustainable development goals of duurzame ontwikkelingsdoelstellingen van de VN, die van gemeente [Westerveld](https://www.westerveld.nl) ook heeft geadopteerd (zie de afbeelding hieronder en de website sdgnederland.nl).

Vakoverstijgende projecten dragen onzes inziens bij aan een verschuiving van 'MOETivatie' naar motivatie. We leggen daarbij de nadruk op het verbinden van het onderwijs met de eigen leefomgeving, specifiek binnen ons verzorgingsgebied in en om Diever en Westerveld. Door deze projecten willen we niet alleen leerdoelen behalen, maar ook een dieper begrip creëren en inclusief onderwijs bevorderen.

Afbeelding van de 17 Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties

5. Bedoeling & werkwijze

5.1 Werkwijze op hoofdlijnen

We werken in verschillende gremia aan ons onderwijsconcept GPL+.

- Kerngroep Toekomst Diever
In deze kerngroep zitten de directeur, de procesleider Diever, en van elk onderwijsteam minstens één docent. Dexter Knight is vanuit SvRK betrokken als procesbegeleider en adviseur. Samen houden zij de regie over de totaalaanpak van de plannen.
- Expertgroepen
In de expertgroep GPL zit uit elk onderwijsteam een expert. Deze expertgroep heeft enerzijds de functie om mee te denken en ontwikkelen in de totaalaanpak, en heeft anderzijds als doel de uitvoering van GPL te initiëren en toe te zien op de voortgang van de implementatie en deze waar nodig bij te sturen.
Daarnaast zijn andere expertgroepen (meer of minder zijdelings) betrokken: te denken valt aan de expertgroep Magister.Learn, de expertgroep Basisvaardigheden en de expertgroep Kwaliteit.
- Onderwijsteams en secties
In de drie onderwijsteams van Diever worden ambities verder uitgewerkt. De expertgroepen kunnen worden ingezet om te helpen. Er wordt regelmatig teruggekoppeld aan de andere OT's en de deelschool Diever om af te stemmen over de gezamenlijke aanpak en doelen. In (vaak eenmans-) secties wordt de acties per vak duidelijk verwerkt in PTD's en PTA's. Waar nodig vindt overleg plaats met de sectiegenoten in de rest van de school. Afspraken van de deelschool gaan voor sectieafspraken daar waar het de uitvoering van de onderwijsvisie en keuzes in het PTD en PTA betreft.

Elke groep heeft een eigen functie en opdracht, maar onderliggend is dat we werken vanuit een aantal principes:

- Bij nieuwe plannen doorlopen we een volledige PDCA-cyclus;
- We gebruiken resultaten als middel om onze ambities te realiseren;
- We verstevigen onze visie op leren: dit onderwijsconcept is de basis van waaruit iedereen werkt in de deelschool Diever. We stellen niet ter discussie wat er al is, maar verbeteren waar we hiaten zien;
- We leren met en van elkaar;
- We reflecteren op onszelf en de resultaten.

5.2 Urgentie en verbeterstrategieën

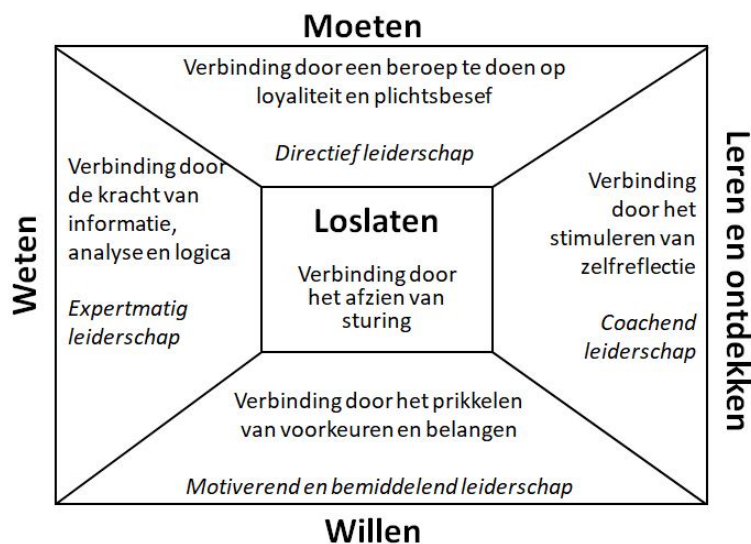
We zijn in een fase waarin verandering tweeledig urgent is. We willen verbeteren, en dat moeten we ook, gezien de opdracht van de kerngroep.

We werken vanuit 'de bedoeling' (Wouter Hart, verdraaide Organisaties) waarbij we niet veranderen om het veranderen, maar ons altijd afvragen wat de bedoeling is van een verandering of verbetering. Deze manier van werken vraagt van ons niet om een compleet plan van aanpak. Dat impliceert een maakbare verbetering en zo werkt het nou eenmaal niet. We zien ons onderwijsconcept GPL+ daarom als een iteratief proces van telkens een aantal stappen vooruitdenken, en op basis van de opbrengst van die stappen het vervolg bepalen.

Bij verbetering en verandering spelen vijf krachten een rol.

- De *urgentie* of noodzaak tot de verandering. Wat gaat er mis als we niet ontwikkelen?
- De *ambitie* of aantrekkingskracht: wat willen we bereiken? Dat ligt in het eigenaarschap van leerlingen, meer motivatie door zelf keuzes te mogen maken binnen het onderwijsleerproces en meer maatwerk per leerling te leveren.
- De *planning* houdt rekening met de veranderstrategieën die gehanteerd kunnen worden en het *leiderschap* wat daarbij hoort.
- De *interactie* die gewenst is, is per strategie kenmerkend. De reacties op een ontwikkelproces, die niet lineair kunnen variëren van ontkenning, weerstand, zelfonderzoek tot verbinding verdienen aandacht.

De kerngroep, en in het bijzonder de procesleider, nemen een schakelrol in bij het verder invoeren van GPL+. De procesleider helpt, samen met de kerngroep en de expertgroep GPL, de onderwijsteams om volgende stappen te zetten. Bij elke stap is het belangrijk om bewust een verbeterstrategie (A. Mars, Hoe krijg je ze mee, 2016) te kiezen. Dit wordt bewust gedaan volgens het volgende model:

Onze eerste focus is het samen leren en ontdekken op basis van dat wat we willen en weten uit de praktijk en onderzoek. Dat vraagt om gesprek, samenwerking, aandacht, reflectie en een continue PDCA. Als iets gewoon moet, dan accepteren we dat als een gegeven in ons dagelijkse werk.

5.3 Mogelijke vervolgstappen

In onderstaand schema worden de mogelijke vervolgstappen in het meenemen van de deelschool in de keuzes en de communicatie weergegeven. In de bijlagen is dit uitgebreid en verfijnd in de ambities, actiepunten en in een planning weggezet.

Wat	Wie	Wanneer
Laatste bespreekpunten doornemen met de kerngroep.	allen	11 april
Onderwijsteams Diever meenemen in het plan via workshopmiddag.	Expertgroep GPL	22 april
Mening van leerling en ouder betrekken		Later
Aanbieden aan directeur/bestuur/MR		24 april
Bestaande PR & voorlichtingscampagne versterken via traditionele media, social media, eigen URL als onderdeel website S&E, contacten basisscholen, etc.	PR-taak medewerker DI	Doorlopend na goedkeuring document
Nieuwe slogan bedenken die aansluit bij ons onderwijsconcept Mogelijke slogans: Stad & Esch Diever: <i>van binnen & van buiten</i> goed! Bij Stad & Esch Diever is er aandacht voor de wereld buiten en voor alles binnen in je. Bij Stad & Esch Diever kom je binnenste buiten Deze is van Chat-GTP: "Natuurlijk Buiten, Verrijkend Binnen: Stad en Esch Diever!"	PR-taak medewerker DI	Doorlopend na

Bijlagen

Bijlage A:	Excel tabblad 1	Werkagenda speerpunt 1 – GPL-plus
Bijlage B:	Excel tabblad 2	Werkagenda speerpunt 2 – Leren vanuit de leerling
Bijlage C:	Excel tabblad 3	Werkagenda speerpunt 3 – Leren in de praktijk
Bijlage D:	Excel tabblad 4	Werkagenda speerpunt 4 – Leren in thema's
Bijlage E:	Excel tabblad 5	Risicoparagraaf
Bijlage F:	Excel tabblad 6	Huidige lessentabel klas 1, 2 en 3 Diever
Bijlage G:	Excel tabblad 7	Voorbeelden weekroosters
Bijlage H:	Excel tabblad 8	Voorbeeld doorstroomeisen
Bijlage I:	Excel tabblad 9	Voorbeeld klommen Magister

De bijlagen vormen een integraal onderdeel van dit document en zijn te vinden via de link:

[MS Teams\Algemeen\Beleid\Toekomst Diever](#)

